

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocialno glasilo.

Štev. 21.

V Ljubljani, v soboto 23. maja 1903.

Letnik VIII.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoludne. — Naročnina je za vse leto 8 K., za četrt leta 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo: rokopisi se ne vračajo. — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani Stari trg števil. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

Slovenci!

 Vsi

jutri v nedeljo

ob 10. uri dopoludne

na shod

v „Mestni Dom“

na Cesarja Jožefa trgu

kjer izrazimo svoje mnenje o nezaslišanih razmerah na Hrvatskem. Vsi združeni protestiramo proti temu, da odpošiljajo tje naše vojake in da pošiljajo mažaroni sem svoje špijone loviti nedolžne ljudi ter da cislitvanske oblasti to podpirajo.

Dolžnost naša je, da protestiramo proti temu na ves glas!

 Zato vsi na shod! da bode protest tem krepkejši! Živela Hrvatska!

Združeni odbor.

Velika dobrotnica.

Pred nami leži „Rechnungsabschluss der Krainischen Sparkasse“ za l. 1902. Po slovensko bi to brošuro naslovili „Računski zaključek kranjske hranilnice“.

Ta veliki denarni zavod je bil leta 1820. ustanovil tedanji župan ljubljanski Jan Nep. Hradecky, očitno Čeh po rodu, s pomočjo nekaterih someščanov.

Kranjska hranilnica ima svoj začetek v časih, ko ni bilo še toliko denarnih zavodov kakor danes. Ona je bila drugi tak denarni zavod v Avstriji.

Drugod, v prometu in obrti naprednih deželah, so hranilnice dobile kmalu več tekmovalnih zavodov. V kranjski deželi pa je ta hranilnica bila brez vsake konkurence do zadnjih dvajsetih let. — Z narodno probujo so se Slovenci skušali postaviti tudi v denarnogospodarskem oziru na lastne noge. In nastale so najprej posojilnice po Šultze-Delitz-evem sistemu, za temi so prišle razne mestne in okrajne hranilnice in slednjič je pred enim desetletjem povzela inicijativo katoliško narodna stranka s snovanjem posojilnic po sistemu Rajfajzovem.

Kranjska hranilnica je močen denarni zavod, saj je imela zlate čase za svoj razvoj. Ima bogat rezervni zaklad, katerega si je nakupila tekom 82 let svojega obstoja. Kranjska hranilnica razpolaga z velikimi denarnimi svotami vsako leto, katere mora obračati v dobrodelne namene.

§ 20 hranilničnih pravil določa, da se iz preostankov rezervnega fonda porablja vsa razpoložna svota „za dobrodelne, občekoristne namene v mestu in na deželi“.

Ker ima Kranjska hranilnica bogato rezervo, ji preostaja vsako leto toliko dobička, da lahko da čez 200.000 kron v dobrodelne, občekoristne namene v deželi kakor določajo pravila.

In ona mora dajati podpore in darila le v kranjski deželi in le v občeko-

ristne dobrodelne namene. — Tako določa § 20, točka d) hranilničnih pravil. Po § 22 pa mora čuvati c. kr. komisar, da se vse hranilnično dejanje in nehanje vrši po pravilih.

Ali ravno tu je ona točka, kjer smo mi mnenja, da Kranjska hranilnica ne stoji popolnoma nad dnevnimi političnimi in narodnimi strastmi, kakor ji velevajo pravila in nikogar ni, ki bi tu reguloval narodne antipatije in simpatije hranilničnega vodstva.

Že vodstvo samo, ki je po štatutih upravičeno kopirati ude, kaže popolno nemško lice. Ko smo vodili na Kranjskem hude narodnostne boje, je bilo še par udov hranilnice slovenskega mišljenja. Danes, ko je Kranjska kakor pravijo „pacificirana“, pa ne najdeš Slovencev v vodstvu hranilnice, če bi tudi našel sto Dijogenovih svetilnic. Vodstvo se popolnuje v okviru pravil, kakor mu drago, to je gotovo. Ali značilno za duh, ki vlada v vodstvu, je to, da ne kličejo med hranilnične ude zadnjih deset let niti najponižnejšega Slovencev. In vendar je med vložniki in dolžniki hranilnice na Kranjskem ogromna večina slovenska.

Med uradniki kranjske hranilnice ni sedaj niti enega Slovencev. — Tudi to je značilno za duh nesmrtnega vodstva hranilnice.

Sedaj pa oglejmo, kako razpolaga Kranjska hranilnica z denarjem, ki ga vsako leto deli v dobrodelne namene.

Nemci tvorijo v deželi okroglo pet odstotkov prebivalstva. Nemški element stanuje kompaktno le na Kočevskem, kjer jih je približno 20 tisoč. Le ti so deloma bolj siromašni, drugi pa, kar jih je v Ljubljani in drugod raztresenih, so pa bogataši ali pa se prištevajo dobro situiranemu srednjemu stanu.

Dobro računimo, ako pravimo, da je komaj dva odstotka Nemcev in 98% Slovencev, katerim bi dobrote Kranjske hranilnice morale

Žalostni pustni večer.

(Spomini mladega duhovnika.)

Oče je ležal že tri mesece bolan. Dokler je bil zdrav, je pošteno preživljal z delom svojih rok svojo družino. Izmed peterih otrok je imel najstarejši deset let, najmanjše dete je pa bilo še v zibelki. Oče ni mogel več delati, in kar ni se mu hotelo obrniti na bolje. Rad bi bil trpel bolečine, a skrb za otroke mu tega ni pustila. Kaj storiti? Moral je poslati otroke beračit. Mati je stregla bolniku, otroci pa, največkrat desetletna hčerka, so morali v mrazu prositi in trkati pri usmiljenih ljudeh. Hm, se je že ujel kak dar, a gotovo bi bili ljudje podarili še več, ko bi bili vedeli, v kakšni stiski se nahaja uboga družina. Kaj pa se je poznalo par vinarjev? Toliko kot nič.

Prišel je pustni večer. Spet je bila lakota kuharica v ubogi družini. Oče in mati sta molila h križanemu Izveličarju, ki je tako silno razmesarjen visel na križu v kotu nad mizo. Na straneh križa pa sta bili podobi Jezusovega in Marijinega srca. Tako milo sta se ozirala Jezus in Marija na nje, kot bi hotela reči: „Ne obupajte! Midva vas ne zapustiva nikoli!“ Pogled

nanje je utolažil očeta in mater in udala sta se v voljo božjo.

Poslala sta dekletce in dva starejša bratca v dve uri oddaljeni samostan. Deklica je vzela seboj ubožno izpričevalo, da je pokaže gvardijanu. Ta se je bo usmilil, ako le kdo na svetu. Težkega srca, a polna zaupanja sta zrla oče in mati za odhajajočimi otroci in klicala: „Pojdite v imenu božjem! Vrnite se srečno!“

Otroci so šli. Deklica je znala pot, a bratca nista bila še nikoli tako daleč. Mesto in samostan, to jima je bilo nekaj čisto novega. Ko stopijo v samostansko cerkev, je bila ravno štirideseturna pobožnost. Ljudje so molili sveto Rešnje Telo, ki je bilo izpostavljeno na krasnem velikem altarcu. Okoli sv. Telesa in po celi cerkvi je gorelo nešteto lučic. In ko je opazovala deklica lepa angelja, ki sta molila sveto Rešnje Telo, ji je postalo še bolj milo in sveto v duši. V gorečem zaupanju poklekne in ž njo tudi bratca, ter moli goreče k Izveličarju, naj bi kmalu dodelil zdravje dobremu očetu in rešil celo družino iz te hude stiske. Molila je dalje, da bi jih v samostanu dobri očetje frančiškani uslišali in jim vsaj zdaj pomagali nekoliko iz nadloge. A bratca sta se zgodaj namolila in tudi

kmalu nagledala lepih lučic ter jela sestrico za rokav cukati, češ, pojdimo!

Sestrica je z veselim srcem hitela z bratcem k samostanskim vratom in srčno pozvonila. Brat jih spusti v samostan. Prav prijazen je bil ž njimi. Gotovo se je spomnil svoje mladosti, ko je morda tudi njemu bilo treba potrkati marsikdaj na samostanska vrata.

„Odkod pa ste?“ jih vpraša z nasmehom na ustnih.

Deklica je odgovorila v imenu vseh in povedala vse natanko kako in kaj. Brat vratar je bil ginjen. V dna srca so se mu zasmilili ubožčki. Toliko, da se ni razjokal na glas.

„Potem ste pa gotovo lačni, revčki!“ pravi, „nekoliko počakajte, precej pridem“.

Rekši odide, a se kmalu vrne z velikim hlebom v roki. Zaporedoma jim je delil velike malice, da se je ubožčkom kar smijalo srce. Ej, kako so naglo pripravili kruh. Vratarju so lesketale v očeh solze radosti, ko je gledal, kako jim gre kruh v slast. Zraven je pa tolažil otroke, da bo Bog očetu kmalu podelil zdravje.

Naposled je prišel tudi pater gvardijan in popraševal otroke, čemu so prišli. Deklica mu pokaže ubožno izpričevalo in poprosi kakega daru. Gospod je bral in vedno prijaznejši mu je

priti v prid, če bi se smisel § 20 pravil prav umeval.

In kako se dele podpore?

Leta 1902. je Kranjska hranilnica dala v dobrodelne namene 123.330 kron.

Najprej navajamo svote, ki so se obrnile v prid stvarim, ki služijo izključno le Nemcem. Te so:

Verein „Bürgerhort“	200 K
Verein „Jugendhort“	200 „
Deutsch. Vereinsstiftungsfond	100 „
Studentenküche in Gottschee	100 „
Evangel. Frauenverein	200 „
in zopet Schulverein	500 „
Frauenortsgruppe d. Schulvereines	1.280 „
Deutsche Kindergarten in Gottschee, Neumarktl und Sagor skupno	900 „
Evangel. Kindergarten in Laibach	800 „
Krain. Kunstwebe-Anstalt in Laibach	10.500 „
Philharmonische Gesellschaft	23.700 „
Südmärkischer Sängerbund	700 „
Theaterverein	3.000 „
Landeslehrerverein u. Schulzeitung	700 „
Alpenverein Sektion „Krain“	1.800 „
Institut Huth, f. d. deutsche Mädchen-Fortbildungsschule	11.300 „
Schulleitung in Mösel	100 „
Schulleitung in Maierle	80 „
Direktion der Sparkasse zur Verwendung nach eigenem Ermessen	6.000 „

Podpora potrebnih učencev:

am Untergymnasium in Gottschee	200 „
Knabenvolksschule d. deutsch. Schulvereines	200 „
städt. deutsche Knabenvolksschule	700 „
Fachschule in Gottschee	1.000 „
gewrbl. Fortbildungsschule Gottschee	100 „
städt. deutsche Mädchenschule hier	500 „
städtische deutsche Mädchenschule in Gottschee	100 „
Krain. Schulpfenig	400 „

Skupno . 65.360 K

Ta navedena svota je prišla v prid le nemškimi zavodom ali pa napravam, kjer imajo koristi le sodeželani nemške narodnosti.

Od slovenskih zavodov pa so dobili podporo:

Glasbena Matica	400 K
-----------------	-------

Ostala svota pr. 57.570 K

se je razdelila v dobrodelne, res občekoristne namene v mestu Ljubljani in deželi Kranjski. Kakor je iz podrobne navedbe razvidno, se je razdelilo 65.360 K za namene, ki so izključno v prid nemškimi sodeželanom. Ako prištevamo tej svoti še 40.000 K, ki jih deva hranilnica vsako leto v posebni zaklad za zidavo nemškega gledališča, potem dobimo svoto 105.360 kron, kateri so šli leta 1902 iz zakladnice Kranjske hranilnice v gospodarske, kulturne

postajal obraz. To je deklico ojunačilo in nič več ni tako boječe pogledovala gvardijana. Bratca pa, ki nista dosti vedela, za kaj se gre, sta pridno ugrizovala v lepe kose belega kruha.

Gvardijan je vprašal dekletce še to in ono, kakšno delo so imeli oče, ali so kaj boljši, in podobne stvari. Nazadnje so dali deklici prav znatno svoto denarne podpore. Ta se je prav lepo zahvalila, poljubila gospodu roke, in tudi bratca sta storila tako na njeno povelje. In takrat je dal Gospod Bog v nebesih svojemu angelu, ki ima knjigo življenja, zapisati tje kaj, kjer je imel napisano ime patra gvardijana, trikratni „Bog plačaj stotero!“ To pa velja gori več kot sto milijonov cekinov.

Samostanski zvon je že zapel večerni pozdrav Mariji, ko so se odpravili srečni otroci domov. Ker je bilo že tema, so morali dobro pospešiti korake. Pot jih je vedla skozi velik gozd, in postajalo jih je strah. Zlasti bratca sta se silno bala. Večkrat so v tem gozdu prenočevali cigani in marsikoga so napadli na cesti in oropali. „Ko bi hotel vsaj mesec posijati, da bi ne bilo tako grozno tema!“ pravi sestrice plašnima bratcema, „molimo oče naš in češčeno Marijo!“

in nacionalne svrhe 30.000 kranjskih Nemcev.

57.570 kron pa je dala Kranjska hranilnica v dobrodelne in gospodarske svrhe, katerih so deležni Nemci in Slovenci.

Za izključno slovenske kulturne svrhe pa je padla Slovencem svota štirih sto kron, katere je dobila „Glasbena Matica“.

Očividno je tudi za na pol slepega, da ima Kranjska hranilnica bogate darove za nemške zavode in naprave, s katerimi se nemštvo umetno utrjuje in širi v deželi, da pa za naše slovenske kulturne svrhe ima samo 400 kron. — Zato pa je precej ironije, ako pišejo po uradnem listu in drugod: Krainische Sparkasse — die erste Wohlthäterin des Landes. — Najprej so nemški interesi — potem še le deželni pri Kranjski hranilnici.

Po pravilih pa bi morala kranjska „šparkasa“ biti narodno nepristranska in visoko gori nad narodnimi boji v deželi.

Kranjska „šparkasa“ je po namenu ustanoviteljev dobrodelen zavod. Ali je v istini to, naj vsak presodi po navedenih številkah.

Ta članek pa ne pišemo, da bi ščuvali proti tej hranilnici. Tega namena nimamo, ker se nam ne zdi pametno zanesti strankarskega ali narodnostnega boja v javnost tudi na denarno-gospodarsko polje. Ali opozoriti smo hoteli c. kr. oblasti na razdeljevanje podpor, ki se nam ne zde prav v duhu in smislu § 20. pravil.

Bogati rezervni zaklad znašal je skozi 80 let v veliki večini slovenski narod na Kranjskem. Naj se mu dele tudi podpore v tem razmerju. Kranjska hranilnica ni in ne sme biti nemški zavod.

Pa še nekaj! Če dobi kako gasilno društvo ali kakšna kmetijska podružnica sto kron podpore iz Kranjske hranilnice, tedaj ležimo iz same hvaležnosti kar na trebuhu pred dobrotljivimi nemškimi gospodi. — To je napačno umevanje! Razni Wetachi, Schwegli in podobni udje hranilnice vrše le dolžnosti, katere jim nalagajo društvena pravila, ako dele podpore v občekoristne namene.

Ali malo upanja imamo, da se Kranjska hranilnica povspne do popolnoma objektivnega narodnostnega stališča in da bi postala res enaka dobrotnica Slovencem in Nemcem v deželi.

Zato pa pričakujemo, da deželni zbor ustanovi deželno hipotečno banko, ki bo saj s tem, da zniža obrestno mero hipotekam v celi deželi, postala dobrotnica gospodarsko šibkim posestnikom kmetij. To je nujna gospodarska potreba.

In molili so očenaš za očenašem. Bog jih ni zapustil. Kmalu so se razpršili oblaki in mesec je posijal. Zraven so pa zvezde prijazno migljale in kazale pot poznim potnikom. In res, ko pridejo po cesti do srede gozda, zazro ne daleč strani velik ogenj, okrog njega pa polno umazanih prikaznij. Srečno so prišli skozi gozd in hvalili Boga, da se jim ni zgodilo nič žalega.

Se bolj pospešijo korake. Kmalu uzro domačo vasico. Vse tiho je. Kar udari v zvoniku ura sedem. Ravno tedaj so prišli do domače hiše. Veseli odpro vežna vrata in hite k starišem. Ti so bili že v skrbeh, ker otrok toliko časa ni bilo domov, zato so se toliko bolj razveselili njih prihoda. Deklica je vse natanko razložila, kako se jim je godilo v samostanu in položila na mizo lepi dar gvardijanov. Dečka pa sta pravila o lepih lučkah v cerkvi, o dobrem bratu vratarju, o belém hlebu, o gvardijanu in kako so srečno ušli ciganom, ker so molili k Bogu.

Takšen pustni večer so imeli v tej hiši. No kmalu zatem je oče ozdravel in spet mogel živiti svojo družinico. Otroci so zdavnaj že vsi odrastli. Deklica je postala nuna, eden onih dveh bratcev je prišel pozneje spet v oni samostan. Zdaj je že duhoven. In ravno o pustu se je spomnil one zgodbe, pa jo je zapisal.

Šola in cerkev.

Na Dunaju je zboroval 10. in 11. maja t. l. tretji nižjevavstrijski katoliški shod. Važni so sklepi tega shoda, ki se je sijajno zvršil v prvostolnici cesarstva, kjer biva največ inteligence, važni tudi za naše razmere. Zlasti nas zanimajo oni sklepi shoda, ki se tičejo preosnove ljudskih in srednjih šol na podlagi katoliške vere. Tu poznamemo glavne misli iz sklenjenih resolucij.

Shod se toplo zahvaljuje „katoliškemu šolskemu društvu za Avstrijo“ in društvu za vzgojo katoliških učiteljev za njuno patriotično in občekoristno delovanje in odobrava njuno stremljenje, tako reformirati državni ljudskošolski upliv na šolo in poduk in da bi se uresničila versko-nravná vzgoja mladine.

V okrajnem šolskem svetu imej katoliška cerkev dva zastopnika, katera imenuje škof. (Tudi na Kranjskem sedita v okrajnih šolskih svetih po dva zastopnika učiteljstva, vlade in deželnega odbora, a le po en duhovnik kot zastopnik cerkve).

Nadzorstvo nad podukom v krščanskem nauku in nad določbami glede verskih vaj naj se izroči izključno le cerkvenemu oblastvu. (Zaradi verskih vaj mora pri nas duhovnik včasih pred okrajnim glavarjem in celo pred šolskim vodjo klečeplaziti kakor hlapec pred gospodarjem, da si izposluje vsaj nekoliko ugodnih razmer, ako jih „gospodar“ milostno dovoli. Glede verskih vaj na srednjih šolah je še hujše. O obrtno-nadaljevalnih šolah niti ne govorimo. V teh šolah ne poznajo učenci verskih vaj in višji razred teh šol še celo duhovnika v šoli nikdar ne vidi, ker je v zakonu utemeljeno prepričanje, da bodoči rokodelski pomočniki ne potrebujejo poduka v krščanskem nauku, še manj jim pa treba versko-nravná vzgoje.)

Da se mladina moralno ne zanemari, treba pred vsem skrbeti za primerno vzgojo s pomočjo šole. Prav bi bilo, da se v ta namen razširi do gotove meje disciplinarna oblast učilnemu osebju.

Da se vzgoje v srednjih šolah versko-nravná značaji, je bistveno potrebna vzgoja mišljenja. Značajno mišljenje je velikega pomena za posameznike, družine, narod, cerkev in državo. Ne more se prepustiti posameznim učiteljem, da bi po svoji prosti volji vcepili mišljenje mladini. Velika večina mladine naših srednjih šol je katoliškega veroizpovedanja. Katoliška vera in morala nista le, ker obsegata resnico, popolnoma sposobni, da veljata kot splošno ravnilo za versko in nravno življenje, ampak imata tudi kakor dokazuje zgodovina, največjo moč za vzgojo značajev. Zato se zahteva, da naj se versko-nravná vzgoja značajev vrši v duhu katoličanstva.

Pri vzgoji mišljenja naj se pazi: na krščansko naziranje sveta in življenja; na resnicoljubje v mišljenju, govorjenju in dejanju; na probujo avstrijskega in narodnega patriotizma, ki soglašá s krščanstvom; na smisel za pravo sodbo o katoliški cerkvi kot varuhinji in oznanovalki razodete vere in kot pojavu omike.

Da se ta smoter pri vzgoji mišljenja doseže, naj se rabijo primerna sredstva s pedagoškim taktom, in posebno naj vodstva šol in učiteljstvo v šoli in zunaj šole kažejo vzgledno mišljenje. Katoliška mladina naj se praktično navaja h katoliškemu življenju, k življenju s cerkvijo in v njenem duhu. Pri tem težavnem poslu morajo svetni ravnatelji in učitelji biti duhovnikom v pomoč. V tem smislu se uravnajo učni pomočki in šolarska knjižnica. V tem duhu naj šolski red uravnava obnašanje učencev v šoli in zunaj šole. V šolski red za srednje šole se zopet uvede molitev. Srednješolcem naj se prepove obiskovanje gostilen in ž njimi sklenjeno združevanje.

Naučno ministerstvo naj skrbi za to, da se bo po srednjih šolah vršila vzgoja mišljenja, ker ne zadošča, da bi se skrbelo samo za izobrazbo na čisto didaktičnem polju. Ker so kandidati, ki se pripravljajo za poduk na srednjih šolah, pedagoško premalo izvežbani, naj se osnujejo na vseučiliških stolice za vse stroke pedagogike in njenih pomožnih ved, ter za to potrebne vadnice. Učitelji na teh stolicah naj bodo zastopniki krščanske pedagogike, ki je najbolj stanovitna med vsemi pedagoškimi sistemi. Z veseljem

se pozdravlja društvo katoliških srednješolskih profesorjev.

V ljudskošolskem poduku se ne dosežajo, kakor soglašajo najmenitnejši pedagogi, dobri vspehi. Mladina se pač uči mnogo predmetov, toda zanemarja se harmonično vzgajanje otrok za veliko nalogo življenja. Ves poduk naj služi enotni vzgojilni misli in posamezni učni predmeti naj bodo med seboj v tesni organski zvezi. Krščanski nauk naj bo središče in temeljna misel vsega poduka, ker le krščanski nauk vodi k onim resnicam, ki dajo človeškemu življenju polno veljavo.

Nujno potrebno je, da se uvede poduk v krščanskem nauku v obrtne šole. Obrtni stan mora dobivati mladino pri svojem naraščanju vzgojo duha in srca pod vplivom verskih resnic, in s 14. letom še ne sme ponehati ta vpliv. To je tembolj potrebno, ker so vajenci iztrgani iz vezij domače družine in pripuščeni glede duševnega razvitka skoro edino le samemu sebi in vplivu svojih tovarišev. V pripravljajalnih in obrtno-nadaljevalnih tečajih naj se tedaj sprejme krščanski nauk v učni načrt. Šolo naj imajo vajenci ob takem času, da jim bo mogoče izpolnovati ob nedeljah svojo krščansko dolžnost.

Učiteljem naj se plače zboljšajo in k temu naj prispeva tudi država.

Poštna zadeve na Kranjskem.

Govoril Ivan Kregar v kranjski trgovski in obrtni zbornici. (Konec.)

Tretji del mojega predloga meri na to, da se osnuje v tretjem takozvanem dvorskem okraju v Ljubljani nova poštna filijalka. Ta okraj je največji in najbolj obljuden. Tudi je pa okrog tega okraja precej vasi, Glince, Rožna dolina itd. bodo gotovo tudi z veseljem pozdravili novo poštno filijalko. Rekel sem, da je dvorski okraj najbolj obljuden izmed vseh drugih okrajev ljubljanskih in sicer ima dvorski okraj 10.498 prebivalcev, dočim je v drugih petih okrajih prebivalstvo takole razvrščeno: prvi okraj šteje 4352, drugi okraj 5773, četrti okraj 8618, peti okraj 1639 in šesti okraj 3075 oseb. Te številke izkazujejo civilno prebivalstvo, torej brez vojaštva. Tudi je treba v poštev jemati, da se nahajajo razni uradi in največje tvrdke ljubljanskega mesta. Tako je v tretjem okraju deželna vlada, tobačna tovarna, žandarmerijska postaja, izmed tvrdk kranjska stavbinska družba, tvrdka Filip Zupančiča itd. Vse to so razlogi, kateri dokazujejo, da imamo prav, ako zahtevamo, da se ustanovi nova poštna filijalka v tretjem okraju ljubljanskega mesta. Podpre pa mojo trditev tudi dejstvo, da je veliko manjših mest nego je Ljubljana, vendar imajo več poštne uradov kakor pa naše mesto.

Četrty del predloga naglašja, naj bi poštna filijalka v Ljubljani cel dan uradovala, to je od 8. ure zjutraj do 7. ure zvečer. Da bi bila tudi to posebna udobnost za obrtnika, trgovca in splošno za ljudstvo, to mi ni treba posebej povdarjati, kajti dejstvo je, kolikor bolj se ljudstvu nudi udobnost, toliko bolj se ljudstvo udobnosti poslužuje. Peti del predloga pa meri na to, da poštna uprava pri vseh poštne uradih uvede javni brzovjav in telefon, katerega se lahko stranke poslužujejo. Kako je sedaj težko, ako se bodisi tujcu ali domačinu mudi, rad bi telefoniral, pa pri nobeni filijalki se ne more poslužiti telefona, predno ne pride na glavno pošto, lahko večkrat veliko zamudi. V prvi vrsti treba je stremiti, da dobi poštni urad na južnem kolodvoru brzovjav, katerega se lahko stranke poslužujejo. Domače pa tudi potujoče občinstvo mora oddajati brzovjavke pri železnici. Ta pa ima dražji tarif in sicer mora vsakdo plačati za vsako besedo 2 vinarja več pri železniškem brzovjavu nego pri poštnem. Tudi v tem oziru je Ljubljana zaostala. Taka imajo veliko manjše postaje, na katerih je promet veliko manjši nego v Ljubljani, svoje poštno brzovjave. Tako na pr. Spielfeld-Luttenberg, Pragersko, Poličane, Celje, Zidan most, Št. Peter, Divača, Nabrežina, Gorica itd. To so le nekatere postaje, koder

imajo na kolodvoru pošto in brzovjav. Seveda so to vse take postaje, kjer se vlaki križajo ali skupaj vozijo železnice. To pa smemo trditi, da se v Ljubljani železnice križajo, saj imamo sedaj precej železnic, katere prekrizajo ali pa je glavna postaja naše ljubljansko mesto. Javni brzovjav pri poštnem uradu na južnem kolodvoru je popolnoma umesten. Želeti je le, da bi poštna uprava kmalu upeljala, kar bo gotovo v veliko korist potujočemu pa tudi domačemu občinstvu.

Šesti del predloga pa naglašja, naj se upelje pri vseh poštne uradih v celi Avstriji nedeljski počitek. Ne mislim s tem popolnoma strogega nedeljskega počitka, marveč za najnujnejše stvari naj bi se le uradovalo. To je za ekspresna pisma in nujne brzovjave v k, vse drugo naj bi počivalo. V Avstriji je točka nedeljski počitek za nekatere gospode strašilo in ne morejo se sprijazniti s to mislijo. V Ameriki, na Angleškem, kjer je industrija in promet gotovo bolj razvit nego pri nas, imajo tam popolni nedeljski počitek, vendar izborno izhajajo.

V Nemčiji pričeli so sedaj z upeljavo nedeljskega počitka, le pri nas se še merodajni faktorji ne morejo sprijazniti s to mislijo. Ko je bil baron Dipauli minister, pričel je to misel praktično izvrševati. Najprvo poskusil je na Dunaju pri nekaterih uradih in trdil je, da promet nič ne trpi. Gotovo bi bil v tem oziru še mnogo storil, ko bi bil ostal minister. Vendar baron Dipauli je padel, z njim pa tudi nedeljski počitek. Prosim gospode svetnike, da sprejmo predloge kakor sem jih nasvotoval.

Poročila iz mest in trgov.

Kranj. „Holt! holt! kam pa greš?“ „Na ringelšpil na živinskem trgu!“ Z velikanskimi lepaki te originalne vsebine je vabil lani enkrat podjeten komendijant nadebudno mladino na svoj „ringelšpil“. Pod besedilom je bil s par potezami kar z „biksom“ narisana šegav dedec, ki je s prstom kazal na famozno vabilo. Ljudje so obstajali na vogalih, smejali se imenitnim plakatom in tudi komedijant je bil s skupilom zadovoljen. Od takrat v Kranju še nismo imeli prilike, občudovat tako izvirne reklame — do one nedelje, ko je starosta Pirc peljal „Gorenjskega Sokola“ v Medvode. Ta naš Pirc je vsekozi original. Da bi se ljudje ne smejali prepričemu številu „Sokolov“, je nabral Pirc šolarjskih fantov, jih nabasal v rudeče srajčice ter z njimi pomnožil četo svojih „bratov“. Fantje bi bili ravno morali iti v šolo, ko je Pirc preoblečenim šolarjem ukazal trobentati in jim klical „Sokol, stopaj!“ Namesto poduka v šoli so imeli fantje poduk v gostilni v Medvodah. Pomašil pa Pirc ni samo vajenčka iz „Gorenjčeve“ tiskarne med svoje „brate“, ampak tudi še nekaj drugih šolarjev. Opravičiti se da zamuda šole pač s tem, da je mladi „brat“ bil zapeljan od starega „brata“. Nastane le vprašanje, kako sodi o Pirčevem nastopanju pristojna oblast. Morda bo Pirc prihodnji učiteljem kar ukazal, da naj pripeljejo učence paroma, kadar bode starosta klical: „Sokol, stopaj!“ Napačno bi tudi ne bilo videti, če bi gospod starosta ob priliki kake slavnosti, ali pa kadar bi bila kakšna „Sokolova“ veselica s svinjo, stal primerno opravljen pred šolo in z rokama mahaje vabil iz šole občinstvo: „Le sem! Le sem! Vstopnina malenkostna, šolarji plačajo samo polovico!“ Mogoče, da kaj takega tudi še doživimo. Ampak „ringelšpiljarja“, tega bi pa že posekal. (Po „Gorenjcu“).

Iz Idrije. Dasi urejujejo in pišejo našo „Jednakopravnost“ izključno le liberalci najčistejšega kalibra, vendar se jim vsaka ne sponese. Tako uvodnega članka v zadnji „Jednakopravnosti“ ni obsojal le Vaš dopisnik, marveč silno neljubo je bilo tudi vnetim pristašem naprednjakim, da morejo biti liberalni prijatelji sploh tako osebni. A hujše obsodbe naši liberalci niso mogli doživeti, nego so jo radi zadnjega uvodnega članka, v katerem so se spravili na c. kr. poštarja, ki se je glede javnosti držal doslej popolnoma rezervirano. Pa zadosti je bilo, da je stal med kandidati, za katere so se naši pristaši I. razreda izrekli ob zadnji občinski volitvi.

Omenjamo pa še, da bi ga tudi naprednjaki ne bili prezrli, ako bi se bil naprej zavezal, da bo volil županom D. Lapajnetu. Ker tega ni storil, pomagalo mu tudi ni, da sploh ni prišel volit, po Arkotu, Kosu in drugih, prišel je tudi poštar na vrsto. Bič maščevanja so dvignili ter niso zahtevali nič manj, nego da se ga odstavi ali prestavi, ker „ne more niti pedi zemlje svoje imenovati“ ter ne more preskrbeti „razmeram primernih prostorov. Če poštar tega ne more, naj se odda pošta komu drugemu, kateri se zaveže skrbeti, da spravi pošto pod streho“.

Tako so pozivljali poštno ravnateljstvo, katero je tudi odgovorilo temu pozivu. Dobilo je v roke list ter uvaževaje te vrstice v „Jednakopravnosti“ odredilo revizijo, ki se je vršila pretečeni teden ter izpadla nad vse častno za napadenega poštarja. Doslej je najemal prostore za poštni urad sam, plačal pa je seveda poštni erar. Pogodba med lastnikom in poštarjem bi bila v kratkem potekla. Ob zadnji reviziji, katero je provzročila „Jednakopravnost“ s svojim zabavljanjem, so napravili radi tega novo pogodbo. In sicer je sedaj poštno ravnateljstvo samo najelo iste prostore ter naredilo pogodbo z lastnico kar za pet let naprej. Tako liberalci ne bodo mogli več biti po poštarju, marveč bodo udarili sedaj višje, ako jim je bilo res za stvar ter jih ni vodila le strast. Člankarju pa vsekako čestitamo, ker bo sedaj lahko skozi pet let ponatiskoval zadnji uvodnik, le besedo poštar bo preuredil v poštno ravnateljstvo.

Ko je v zadnjem uvodniku „Jednakopravnost“ tako bruhnila nad poštarja, ki stoji v politiki docela rezervirano ter niti ob državnozbornih niti deželnozbornih volitvah nismo vedeli, kam se bo, oziroma kam se je nagnil, ob občinskih pa se je odtegnil, pač ni čudno, ako denuncira še z večjim veseljem delavske organizacije. K temu za sedaj ne pripominjamo družega, nego da nasvetujemo izdajatelju „Jednakopravnosti“ in njegovim sodrušnikom, naj v prihodnji številki liberalnega krajevnega glasila napravi primero, kako skrbe liberalci za udobnost mestnih revežev in liberalnih pristašev. V ta namen vstopite v narodno kavarno ter si oglejte prostore, kateri so liberalni čitalnici zagotovljeni za 25 let naprej proti nizki najemščini, potem pa pojdite v spremstvu kakega zdravnika v ubožno hišo. Škoda pa, da je mraz minul, sicer bi zlasti lahko primerjali, kako na gorkem so nekateri občinski vzdrževanci in kako zmrzujejo mestni siromaki, za katere je treba celo najpotrebnejšo obleko beračiti po mestu. Kadar vse to uredite, potem pa vohajte, kjer vam drago. A uverjeni bodite, da najdete večje in več nerednosti pri svojih najboljših prijateljih, nego pri krščanskem delavstvu.

Domače novice.

Razmere na Hrvatskem. V četrtek opoldne je za Ljubljano izšla posebna izdaja „Slovenskega Lista“ z najnovjšimi vestmi iz Hrvatske: — Trst. Uredništvo „Eдинosti“ je dobilo brzovjavko od štajarske meje, da je bilo v sredo na Hrvatskem 21 oseb obešenih, 40 ubitih. — Zagreb. Mesto je v črnih zastavah. Spomenik bana Jelačića je v sredo zvečer ljudstvo razsvetlilo. — Zagreb. Pri včerajšnjih demonstracijah je bilo 350 oseb aretiranih. Občinstvo, ki je bežalo v bolnico in v univerzo, so policaji v poslopji zaprli in aretirali. Iz tovarne Rabus je letelo na policijo kamenje. Vse osobje tovarne je aretirano. Vsi brzovjavni uradi so imeli celo noč službo za vlado. — Praga. Tu je bil velik shod za Hrvate. — Reka. Po vsej okolici so pretrgane brzovjavne zveze. — Zagreb V Grašici je aretiranih 100 kmetov. — Na treh vozeh so pripeljali ranjence v bolnico. Mnogo oseb je mrtvih. Podrobnosti se ne izvedo, ker je kraj blokiran. V Jastrebarskem okraju je splošna vstaja naroda. Tja je odšlo vojaštvo. — Reka. V Bakru velikanske demonstracije. Več vojakov ranjenih od kamenja. Množica je upila: „Proč z banom ali pa umremo!“ Vojaštvo se pomnoži. — Ljubljanski Slovenci — v nedeljo ob pol 10. uri dopoldne na

shod združenih slovenskih strank v „Mestni Dom!“

Slovenska kršč. soc. zveza in slovenska nepolitična društva na Štajerskem. Na drugem slovenskem katoliškem shodu so zborovalci iz vseh krajev naše domovine sprejeli sklep, da se naj naša domovina prepreže s celim omrežjem kat. izobraževalnih društev, da se naj v vsaki župniji ustanovi kako katoliško izobraževalno društvo. In da se ta sklep prej oživotvori sklicala je „Zveza katol. slov. nepolitiških društev“ v Ljubljani lansko jesen shod, na katerem so govorniki navduševali za snovanje enakih društev. zajedno pa nam je „Zveza“ dala tudi v knjižici „Poročilo o I. shodu katol. slov. nepolitiških društev“ točna navodila za njih ustanovitev. Ker pa bi bilo za „Zvezo“ pretežavno delo, voditi in skrbeti za vsa društva po Slovenskem, izvolili so za posamezne pokrajine pomožne odbore. Tudi za Štajersko se je izvolil tak odbor, ki se je zadnji četrtek tudi sestavil. Prej se to zaradi različnih pomislekov glede razmerja štaj. društev do osrednjega „Zveziniga“ odbora ni moglo zgoditi. Pomožni odbor se je postavil na to stališče: „Vsako izobraževalno društvo na Spod. Štajerskem, ki hoče pristopiti k „Zvezi“, naznani svoj pristop po tajniku štajerskega pomožnega odbora. Ta pomožni odbor daje za Štajersko vsem „Zvezinim“ društvom navode za njih notranje delovanje, do njega se naj obračajo vsa društva in vsi, ki hočejo ustanoviti enaka društva. Doneski se naj vplačujejo po možnosti v visokosti, kakor je določila „Zveza“ in sicer blagajniku pomožnega odbora za Štajersko. „Slovenski Gospodar“ pravi: Stališče, ki ga je zavzel pomožni odbor, bo gotovo razpršilo našim za ljudsko izobrazbo navdušenim možem vse pomisleke in brez obotavljanja bodo sedaj pristopili k „Zvezi“, ki bo pod svojo zastavo združevala vodila in branila nepolitična društva cele širne Slovenije.

Žilindra? Časniki poročajo, da je preiskovalna komisija za živila mnogim trgovcem na Spod. Štajerskem odvzela ajdovo moko, ker je bila pokvarjena. C. kr. državno pravdnštvo je začelo stvar preiskovati in dognalo se je, da je med moko smleč riž in da vsa ta moka prihaja iz mlina Petra Majdiča v Celju. C. kr. okrajno sodišče v Celju je Petra Majdiča obsodilo na globo 200 kron. Mlajši mlinarji ne znajo ali pa nočejo mešati riža v moko, ravno vsled tega ne morejo konkurirati z Majdičevo moko in gredo drug za drugim na beraško palico.

Dr. Tavčar v čudni družbi proti dr. Šusteršiču. V včerajšnji seji državnega zbora je prišla na vrsto zadeva glede izročitve dr. Šusteršiča sodišču radi tožbe nekega Kolariča, ki se je čutil žaljenega na časti. Imunitetni odsek je sklenil, da dr. Šusteršiča ne izroči, v včerajšnji seji državne zbornice je pa predlagal socijalni demokrat (!) Pernerstorfer, naj dr. Šusteršiča izroči sodišču. Pri glasovanju je bil Pernerstorferjev predlog odklonjen in sprejet predlog imunitetnega odseka, da se dr. Šusteršič ne izroči sodišču. Za Pernerstorferjev predlog je glasovala nemška levica, socijalni demokratje in slovenski liberalci Tavčar, Ferjančič, Plantan. Ta alianca treh slovenskih liberalnih poslancev z nemško levico ni imela nobenega uspeha in je donesla trojico le novo blamažo. Za predlog imunitetnega odseka so glasovale vse slovanske stranke, izvzemši treh slovenskih liberalcev, katoliški centrum, antisemitje. Mladočehi so v dvorani glasovanje slovenskih liberalcev na ves glas ostro kritizirali, posebno glasno je liberalcem klical posl. Březnovski.

Dogodki na Hrvaškem. Iz Zagreba se nam piše: Odkar stoji Jelačićev spomenik, ni še bilo pred njim zbrano toliko oduševljenega naroda kakor letos. Sicer Hrvati tudi druga leta niso pozabili nakriti svojega bana, toda letos se je to izvršilo v nenavadno velikem obsegu. Že zgodaj zjutraj je bilo vse na nogah in meščani zagrebški so se pripravljali, da proslave dostojno dan smrti svojega velikega bana Jelačića. Že o petih zjutraj so začeli kititi spomenik banov; razobesili so črne zastave, a potem vezali nanj krasne vence med prvimi zaklada Jelačićeva.

Potem so se vozile k spomeniku odlične Hrvatice ter tako rekoč zasule spomenik s cvetjem in narodnimi trakovi. Celo kmečki narod iz zagrebške okolice in siromašni prebivalci Zagreba so prinesli poljskega cvetja, da okrase z njim spomenik. Ob 9. je prišla vseučilišna mladina ter pod burnimi pozdravi „Slava Jelačiću“ namestila na spomenik svoj krasni venec. Zagrebški meščani so postavili na spomenik ogromen venec s krasnimi narodnimi trakovi. Tudi mlade Hrvatice niso zaostale ter so poklonile lep venec z napisom na narodnih trakovih „Večna Ti slava!“ Bilo je še mnogo drugih vencev s pomenljivimi napisi, kakor: „Povrni se Jelačić ban, da povrneš nam tudi svobodo.“ „Kličejo te Hvati“ itd. Tudi zagrebški veteranci niso izostali, nego so položili ogromen venec na spomenik svojega nekdanjega vodje. Meščani so hoteli razobesiti po svojih hišah črne zastave in nekateri so to že storili zgodaj, toda redarstvo je to zabranilo. Pokorili so se šele meščani, ko so dobili pismeno zapoved. Zato pa so nakitili po izložbah kipe Jelačića bana, a mladež ženska in moška svoja prsa z narodnimi trakovi, gospe pa so se oblekle črno. Ob 10. se je zbrala ogromna množica naroda na Markovem trgu, napolnilo Markovo cerkev, a velik del je moral ostati zunaj. Cerkev je bila sijajno razsvetljena, a okoli krste so stale gospe in gospodične s trobojnicami in rudečimi kapicami na glavi. Svečane bilje je opravil mestni župnik z veliko azistenco. Biljam so prisostvovala tudi štiri bratranke pokojnega bana v črnini, okoli deset živih veteranov Jelačićevih na čelu jim vitez Trnski, ter mnogoštevilno odlično meščanstvo, nekoliko narodnih poslancev, vseučilišna mladež in drugi svet. Vsega vkup je moralo biti do 5000 ljudi. Ko je ljudstvo izšlo po dokončanih biljah iz cerkve, je zapelo spontano „Ljepa naša domovina“. Markov trg se je tresel, tako oduševljeno je donela narodna himna pod okni banske palače, saj se že zdavnaj ni pela od tolikega števila naroda. Potem se je zaorilo po trgu „Slava Jelačiću banu!“ Redarstvo je bilo mirno ter pustilo to manifestacijo. To je občinstvo ohrabrilo ter se je podalo mirno prepevaje narodne pesmi skozi gornje mesto v llico, skozi katero se je dalje prepevalo ter šlo vse odkrite glave pred spomenik Jelačićev ter tukaj odpelo najprej narodno himno ter davorije „Prosto zrakom“ in „Još Hrvatsha ni propala“. Izza tega se je manifestiralo iz novič pred spomenikom, kakor dozdej še nobenkrat ter s cvetjem spomenik kar nasuli. Na tisoče klobukov in robcev se je vzdignilo v zrak ter pozdravljalo junaško podobo hrvatskega bana, kateremu je danes visel tudi na sablji ogromen venec. Po dovršeni manifestaciji se je podal svet skozi Marija Nabrije ulico na Zrinjski trg prepevaje „Još hrvatska ni propala“. Toda na kraju ulice zapre pot redarstvo ter je dovolilo množici oditi le po pločniku, kar je množica tudi storila. Kar napade razsrjeno ljudstvo nekega stražarja, ki je proti zapovedi redarstvenega zapovednika rabil sabljo, in zdaj se zapodi med demonstrante ostalo redarstvo na konjih ter je gnalo množico skozi Nikolićevo ulico do Maroftke ulice in od tukaj zopet nazaj. Slednjič so napali demonstranti redarstvo s kamenjem in morali so se redarji umakniti, dokler niso prišli v pomoč najprej žandarji, in ko tudi le ti niso mogli reda narediti, so poklicali dve stotnji vojske, ki ste bili v bližini, in zdaj se je množica umaknila skozi manofsko ulico proti vseučilišču, kjer so se zaprli v samem vseučilišču in prepevali rodoljubne pesmi. Straža je zdaj obdala vseučilišče ter je zaprla vsakega, ki je prišel iz zgrade, zaprli so nekoliko mirnih dijakov, ki so bili na predavanju. Zavzel se je zanje rektor ter jih komaj osvobodil. Mnogo jih je pa pobegnilo skozi samostanski vrt milosrdnic v druge ulice, na kar je redarstvo obdalo tudi samostan ter preiskalo vse prostore. Plen ni bil velik, le tri devotke so ostale v samostanu, ker niso upale prej pobegniti; odpeljali so jih v zapor. Zaprtih pa je bilo tudi precej drugih oseb in tri osebe so redarji ranili. Zvečer so se demonstracije ponovile na Jelačićevem trgu pred spomenikom, ko so ga hoteli demonstranti razsvetliti, kar pa redarstvo ni dovolilo, nego je demonstrante razkropilo.

Danes visi na Jelačićevem spomeniku samo še en venec, vse drugo so odstranili, celo venec s sabljo so sneli: druga leta se je na sablji vsaj posušil, letos pa se ni moglo ni to dovoliti. Večjih izgredov ni bilo, dasi so bili pri redarstvu na vse pripravljeni. Tudi vsa vojska je bila na nogah, toda ni stala po ulicah, nego po dvoriščih, rabili so samo ono iz Gajeve ulice. Tako je minul tudi ta pomenljiv dan. Hrvatje cenijo še vedno svojega Jelačića bana, dasi se je poskušalo v novejšem času od vseh strani, da se izbriše spomin na tega junaka med hrvatskim narodom. Kakor je videti, to delo narodnih protivnikov ni dozdej imelo uspeha, a če Bog dá, ga tudi ne bo nikdar. Pripravljeni pa morajo biti Hrvatje, da jih bodo Mažari radi teh manifestacij v slavo Jelačiću silno napadali in obrekovali, to pa nič ne škodi. Hrvatje branijo s tem, ko izkazujejo zasluženost čast svojemu junaku banu, svojo čast pa tudi svojo pravo. Dokler bodo Hrvatje tako delali, ni se jim treba bati propada.

Dr. Karol Chodounsky, vseučilišni profesor v Pragi, slavi danes svojo šestdesetletnico. Spominjati se je njega tudi nam Slovencem, ker je posvetil prof. Chodounsky ravno nam mnogo plodu svoje trudaljubivosti, zanimajoč se z vso vnemo za naše kraje, za naše gorovje. Cenimo si v njem ustanovitelja češke podružnice Slov. plan. društva, s katero je povzbudil v Čehih poznavanje in zanimanje za naše planine, cenimo si pa v njem tako gorkega prijatelja slovenskega naroda, med katerim mu je ljubo živeti. Naj mu je dano, priti še mnoga leta med nas, našemu ljudstvu v probujo in njemu samemu v radost!

Zaupno zborovanje voditeljev nepolitičnih izobraževalnih društev in mladeniškega gibanja na Spod. Štajerskem se je vršilo zadnji četrtek dne 14. maja v marib. Narodnem domu Slov. Gospodar piše: Sklicatelj shoda g. A. Korošec je v pozdravnem govoru omenjal, da je zborovanje sklicano, da se da društvemu in mladeniškega gibanju program za izobraževalno delovanje, da se ne bo društveno življenje pojavljalo samo v splošnem navduševanju, ampak osobito v poučevanju po gotovem načrtu. Značilno je, da so se voditelji izobraževalnih društev zbrali ravno v Mariboru. kjer se naše ljudstvo imenuje po nasprotnikih ljudstvo roparjev, tatov in morilcev. Da, naše ljudstvo slovensko hočemo s svojim delovanjem v izobraževalnih društvih oropati in okraati nezavednosti in zapanosti, ubiti v njem ostanke nevednosti in predsodkov. Pod predsedništvom gosp. Korošca se je potem pričelo posvetovanje o posameznih točkah programa, ki se je izdal za zaupno zborovanje. Mnogi, ki niso prišli sami, poslali so pismene svoje nasvete, kakor gg. Kramberger iz St. Ruperta v Slov. gor., Franc Besina in R. Nemeč iz St. Jurja ob Ščavnici, J. Pelcl iz Gornje Radgone, J. Turin iz St. Jurja ob juž. žel. in drugi. Po živahni debati, katere so se udeleževali večinoma vsi navzoči, se je sklenilo, da se izda poseben načrt in navedejo pomočki a) za govore pri veseljah, b) za poučna predavanja v izobraževalnih društvih, c) se navedejo govorniki za gospodarska vprašanja, do katerih se naj društva obračajo. Če želi „Zveza“ prirrediti letos shod na Štajerskem, nasvetovalo se je mesto Maribor in čas 7. in 8. septembra. Za slučaj, da sprejme „Zveza“ ta nasvet, izvolil se je pripravljalni odbor. Glede na mladeniško gibanje se je izrekla želja, da se letos ne skliče poseben shod slovenskih spodnještajerskih mladeničev, ampak se naj vrši odločilno posvetovanje o njih organizaciji ob priliki „Zveziniga“ shoda. Pač pa se nasvetuje, da se skliče več cerkvenih shodov za mladeniške Marijine družbe n. pr. pri sv. Trojici v Slov. gor., na Črničgori pri Ptujju, v Petrovčah in Kozjem. Pri tej priliki se pa lahko po češkem vzoru vrše tudi izven-cerkvena zborovanja mladeničev, na katerih se naj posvetuje o enotni mladeniški organizaciji. Želeti je, da se shodi izvrše pred shodom „Zveze kršč. soc. nepolitičnih društev“. Pomožni odbor se je sestavil: predsednik Ant. Korošec, p. Maribor; tajnik Fr. S. Gomilšek, p. Sv. Barbara pri Mariboru; blagajnik Fr. Žebot v Selnici, p. St. Ilj v Slov. gor. Izobraževalna društva pa naj store sedaj svojo dolžnost in nemudoma naznanijo pristop k „Zvezi“.

Okolu sveta.

Dogodki na Hrvatskem v avstrijski zbornici. V običajnem državnozbornem poročilu poročamo danes tudi o razpravi o Biankinijevem nujnem predlogu radi dogodkov na Hrvatskem. Poleg tega nam pišejo z Dunaja: Biankinijev predlog so podpisali Hrvatje Slovenci in Čehi vsega skupaj 60 poslancev. Točke predloga se glase: 1. C. kr. vlada se pozivlja, da takoj ukrene, da se od bana Khuena v Ljubljano odposlani razni agentje odstranijo in da se onemogoči špijonsko delovanje teh oseb. 2. C. kr. vlada se pozivlja, da objavi one vzroke, ki so delovali, da je storila odnose korake, kakoršen je oni, da se je uvela sodna predpreiskava proti slovenskim tiskarnam v Ljubljani. 3. C. k. vlada se pozivlja, da čim prej ukrene potrebne korake v namen, da med slovenskim ljudstvom na jugu monarhije poneha obstoječe opravičeno razburjenje radi samovoljnega vladanja na Hrvatskem in v Slavoniji. Odgovor ministerskega predsednika Koerberja, in pa način kakor je govoril, je silno ogorčil hrvatske, slovenske in češke poslance, ki so svojemu ogorčenju dajali izraza z ostrimi, zasluženimi mejklici. Ali posvetili so mu temeljito naslednji govorniki kakor tudi predlagatelj v svoji zaključni besedi. Po želji Poljakov in katoliških Nemcev se je na predlog Biankinijev glasovalo o vsaki točki posebej. Za prvo točko je glasovalo 105 poslancev, proti pa 81. To je sicer večina, ali ni dvetretjinska večina. Za nujnost so glasovali: Hrvatje, Slovenci, Čehi, Malorusi, radikalni Poljaki, antisemitje, del nemških katolikov, del Vsenemcev in socialni demokratje. Proti nujnosti: nemški veleposestniki, nemški nacijonanci, nemški liberalci, del Vsenemcev, italijanski liberalci Bennati, Polesini, Antonelli in Verzeznassi, ter prav malo Poljakov. Nujnost druge točke je bila vsprejeta z dvetretjinsko večino. Po legonih, ki so glasovali že za nujnost prve točke, so glasovali za nujnost druge: Poljaki, vsi nemški katoličani, Romuni. Proti so glasovali vsi Vsenemci. Nujnost tretje točke je bila odklonjena iz vzroka, češ, da bi to pomenjalo umešavanje v stvari druge polovice monarhije. Izvrstno je govoril tudi naš poslanec Žitnik. Druga točka je bila vsprejeta tudi meritorično. Zabeležiti treba, da je bilo zanimanje na razpravi precej veliko in da je bila razprava na nekaterih mestih jako burna in da so povodom glasovanja o drugi točki naši poslanci dokazali nasproti predsedniku Kaiserju, da morejo tudi kaj doseči. Dalje treba zabeležiti, da so se liberalci — nemški in italijanski — tudi to pot pokazali prave laži-liberalce. In se posebno glasno treba povdarjati, da so to storili Koerberju na ljubo, ter da se je pokazalo, da so oni njegovi in on njihov. Naj se imajo!

Čuden razpis službe. Ameriški milijonar, bankir Farson je ravnokar razpisal mesto sobarice. Dekletu, ki bi bilo voljno pri njem za sobarico služiti in sicer do njegove smrti, zapustil bi en milijon dolarjev razun visoke plače in daril. Dotično dekle pa mora biti pravi vzor v smislu Farsona. Kot lastnosti takega ideala navaja: Dekle mora idealno streči: gostom njihove zahteve že na očeh brati, kujati se ne sme nikdar, ne sme nikdar rabiti priprostih izrazov, biti mora modra in se zavedati, da je služkinja. Vpričo tujcev ne sme nikdar govoriti o družinskih razmerah, oblečena mora kiti posebno lepo dalje mora biti izvrstna kuharica, točna vratarica in si mora svojo obleko sama delati. To in enako zahteva bogataš. Seveda tudi ponudb ne bo manjkalo.

Strankina blagajna. Marsikdo se je že čudil radi visokih svot, s katerimi razpolaga socialna demokracija na Nemškem 90.000 mark v enem mesecu. Take svote ne spravi v Nemčiji nobena druga stranka skupaj in v Avstriji tudi socialna demokracija ne. V tej svoti so pa bili zaračunjeni prispevki v višini 10, 15 do 30 tisoč mark. Mogoče je, da teh svot niso darovali posamezniki in najverjetnejše je, da so take svote darovale socialno demokratične zadrage. Gotovo je, da ljudje, ki so tisoče mark darovali v strankarske socialno demokratične namene, niso proletarijarc. In taki ljudje ne darujejo tako visokih svot kar tje v en dan, marveč darujejo jih zato, da vidijo

v sodrugih zanesljive zaveznike borznih izkoriševalcev in borilcev proti „farjem“. Najbolj gotovo so bili darovalci veliki kapitalisti in židje, ki vidijo požidovljeni socialni demokraciji najboljše svoje zaveznike. Saj so v Nemčiji socialni demokratje glasovali proti borzini reformi in je upravičen sum, da je tudi nemška socialna demokracija v službi borze. Avstrijski socialni demokraciji je itak znano dovolj, da je popolnoma v židovskih rokah. Kjer prično židje v Avstriji kako akcijo, jih najbolj podpira socialna demokracija bodisi na shodih, v zbornici in v časopisju. Toda v kljub temu, da darujejo socialni demokraciji posamniki velike svote, moramo pripoznati, da sodrugi žrtvujejo v strankine namene več kakor pristaši drugih strank po malih prispevkih, ki se nabirajo po vinarjih med delavci. Zgled požrtvovalnosti malega moža v socialno demokratiškem taboru naj bi posnemali tudi pristaši drugih strank.

Šolstvo na Pruskem. Na Pruskem hodi v luteranske šole 3,520.743 otrok, v katoliške šole pa 2,118.815 otrok. Pripomniti pa moramo, da hodi v luteranske šole tudi katoliških otrok nič manj kot 61.541, ker se nekatere občine branijo ustanovljati za katoliške učence katoliške šole. Četudi se precej katoliških otrok, ki morajo hoditi v luteranske šole, izgubi v krivoverstvo, vender se mora reči, da katoličanstvo na Pruskem ne stoji slabo.

Carina od koncertov. Kakor poročajo iz Stockholma, sklenile so obe zbornice, da se imajo znatno povišati pristojbine za koncerte, ki jih v Švedski prirejajo inozemski umetniki.

Berolin, stanovanišče najpraznovernejših ljudi na svetu. Nemci se radi bahajo s svojo veliko oliko in tudi z brezverstvom. Toda ne na starem in ne na novem svetu ni svetovnega mesta, kjer bi bila ljudska masa tako praznoverna kakor je ravno v Berlinu, metropoli nemške inteligence. V drugem oziru je pa prebivalstvo v Berlinu cerkvenemu življenju bolj odtujeno nego prebivalstvo v Parizu, Londonu in New Yorku. Osobito v zadnjih dveh mestih je cerkveni obisk mnogo večji, kakor v Berlinu, kojega prebivalstvo se je skoro da popolnoma popoganilo. V tej meri kakor pa narašča moderno brezverje, množi se praznoverje. Drastično osvetljuje praznoverje Berlinec sledeči slučaj. Hči nekega obrtnika se je nameravala omožiti. Obiskat jo je prišla neka prijateljica in ji rekla, da ji bode za ženitovanje kupila venec in tančico. Nevesta je rekla, da mora ponudbo hvaležno odkloniti, ker ji je ta dar obljubila že neka druga prijateljica. Nato je začela ponudnica glasno jokati in je celo omedlela. Niso jo mogli prej potolažiti. dokler ji niso obljubili, da bodo nagovorili prvo ponudnico, naj odstopi od svoje ponudbe. Ko so pa prvi ponudnici to povedali, se je ponovil pri tej ravno tak prizor: če se ji ne dovoli nevesti darovati venec in tančico, postala bode najhujša sovražnica roduvine in se bode gotovo grozno maščevala. Konečno so sklenili kompromis: ena daruje venec in druga tančico. Je li to darežljivost provzročilo prijateljstvo? Kaj še, mati neveste je sama dejala, da bi hčeri, če bi ne bila nevesta, ne ena ne druga prijateljica ne dala niti 20 vinarjev. Darežljivost obeh provzročila je vraža, v katero Berlinčanke verujejo, da se ona prva omoži. katera kaki nevesti daruje poročni venec in pajčolan. Omenjena rodovina in vsi znanci so v verskem oziru popolnoma brezbrizni. Čim bolj v protestantskem Berlinu gine versko življenje, temkolj cvete špiritizem in drugi angleško-amerikanski nazori, blodnje in — neumnosti. Znano je, da je radi goljufige bila sodnijsko obsojena špitiški medij Rothe. Da bi špitiški oslabili posledice te sodnijske razprave, razširili so med ljudstvo list z naslovom: Sovražnikom nove vede špitiizma. V listu se trdi, da šteje špitiizem 60,000.000 privržencev. Špitiških društev je po tem listu nad 1000, časopisov 200, izmed teh 6 nemških. Vsa špitiistiška literatura šteje 30.000 zvezkov. O špitiizmu se trdi, da je dokazana eksperimentalna veđa in prikazni duhov itd. so dokazana dejstva. Konečno se zahteva brezpogojno priznanje in delovanje za špitiizem. Kakor je v starem poganstvu bujno cvetelo praznoverstvo in vražarstvo, tako tudi

novodobno poganstvo vzgaja praznoverje in špitiiste, med katerimi jih imamo precejšnje število tudi med našimi kunštnimi ljubljanskimi liberalci.

Umorjena milijonarka špitiistinja. Madame Lagize, 56 letna zasebnica v Neullyu, vdova in mati več otrok, katere je poslala v razne šolske zavode, stanovala je v 6 nastropni hiši popolnoma sama. Odslovila je vse stanovalce in tudi hišnega lastnika samo zato, da je lahko občevala s svojimi duhovi sama. Sin jo je svaril, toda zaman, mati je dejala, da ima na leto 50.000 frankov rent, katerih ne porabi, ker duhovi niso dragi. Vsake tri mesece je svoje prihranke nesla k notarju. Toda neko jutro našli so jo zadavljeno in mrtvo v veži. Morilci niso mogli dosti odnesti. Železna blagajna je bila prevrnjena, toda tatovi v blagajno niso mogli vlomiti. Hiša je bila grozno zanemarjena in umazana. V sobah je bilo vse polno cunj in konzervnih škateļ, pod katerimi so bile denarne listine s 40 do 70 tisoč frankov, katerih morilci niso našli. Poredneži trdijo, da so jo umorili njeni duhovi, ker jih je s svojimi citiranjmi preveč maltretirala in so jo samo zato spravili nasilnim potom med duhove.

Opreznost nikoli ne škoduje! V prid našim častitim gospodinjam opozarjamo iznova na to, da je priljubljena Kathreinerjeva Kneippova sladna kava, ki se je že več kot deset let popovsod obnesla za izvrstno, pristna samo v zaprtih izvornih zavojih z varstveno znamko „Župnik Kneipp“. Samo ta Kathreinerjeva Kneippova sladna kava ima vonj in okus zrnate kave; zato pa dela kot primes pijačo finejšo, prijetnejšo in prikupnejšo. Tudi če Kathreinerjevi Kneippovi sladni kavi ne dodaš zrnate kave, ki je izredno okusna in edino primerno nadomestilo zrnati kavi. Kar se odtehtuje in prodaja odprto, je vedno zgolj oprazen ječmen ali pivovarski slad, nikoli pa ne Kathreinerjeva kava.

GLASNIK.

Delavske drobtine.

Omožene delavke po tovarnah.

Do minulega stoletja so bili nižji, zlasti delavski sloji v jako slabem položaju. Propadali so kar vidno v gmotnem in nravnem oziru. Neobhodno je bilo torej potrebno, da je v preteklem stoletju vendar le prodrila ideja, da se mora nižjim slojem, zlasti delavskemu stanu opomoči in ga organizirati. Nekoliko so se razmere pač že zboljšale, vendar je še v delavskem stanu veliko nedostatkov, ki bi se morali odpraviti, in jeden izmed teh nedostatkov je tudi ta, da delajo omožene delavke po tovarnah. Zato mislim, da ni brez pomena, ako se tudi mi ozremo nekoliko specijalno na razmere omoženih delavk po tovarnah in na slabe posledice tega dela za nje.

Liberalizem je namreč vpeljal koncem 18. stoletja, da so začele po tovarnah tudi ženske delati. Glavno ulogo pri upeljavi ženskih delavk v tovarne je seveda igral mogočni baron kapital. Njegovo načelo je rasti in zopet rasti, če pri tem prav na milijone ljudi trpi in pogine. Bogati kapitalisti hlepeli in kopneli so po veliki množini bogastva in kmalu so iznašli sredstvo, s katerim so mogli polagoma svoj namen doseči. Najemali so ženske kot delavke v tovarne, katerih so lahko mnogo več dobili kot moških. Ker so pa slabotnejše od moških, dajali so delavkam manjše plače in nastala je konkurenca mej moškimi in ženskimi delavci, katera je škodovala moškimi, kakor tudi ženskimi delavcem, pač pa zelo koristila kapitalistom. — Spočetka so jemali le neomožene delavke v tovarno, pozneje so se pa nekatere od teh omožile in ker niso hotele plače pustiti ali bile že preveč navajene tega življenja ostale so v tovarni tudi po vstopu v zakon, zlasti ker so se zakoni večidel sklepali mej delavci in delavkami.

Ima pa tako življenje in delo omoženih žena v tovarnah jako hude posledice 1. v go-

spodarskem, 2. v zdravstvenem in 3. nrvnem oziru.

Poglejmo prej nekoliko, kakšen namen ima omožena žena v zakonu? Bog je postavil zakrament sv. zakona, v katerem ima mož, kakor tudi žena natančno določeno nalogo, katero naj bi oba zvesto spolnovala. Mož je glava družine in kot tak mora imeti v prvi vrsti skrb in dolžnost, da svojo družino pošteno preživi in preskrbi z vsem potrebnim za življenje. Žena pa naj bode po božji odredbi možu zvesta tovaršica in pomočnica, skrbna gospodinja in njena prva in največja naloga je, biti svojim otrokom dobra mati in vzgojiteljica. To je pa le mogoče, ako je žena vedno ali vsaj večji del dneva v domači hiši, kjer ima ona vedno dovolj dela, ako ga le hoče vestno opravljati, zlasti z otroci. Žena je torej navezana na svoj dom in je njemu neobhodno potrebna, kajti gospodinja daje življenje vsej družini. Kaj je dobra gospodinja in mati svoji družini, se jasno spozna, kadar ona umrje. Mož in otroci ostanejo sami in le kmalu se čuti, da ni več one osebe v družini, ki je bila zmožna gospodinjstvo v pravem tiru obdržati in je znala svoje ljudi nase prikleniti, da so se radi zbirali krog domačega ognjišča: po njeni smrti pa se ta družinska zveza takorekoč popolno razdere in se njeni udje poizgube v daljni svet. Iz tega vidimo na eni strani, kakšne dolžnosti ima žena (mati in gospodinja) v družini, na drugi strani bomo videli, kakšne posledice ima v družini delo omoženih žena po tovarnah.

Večina omoženih žena dela od mladih nog po tovarnah pred vstopom v zakon. Radi tega mnoge zanemarjajo svoje dolžnosti, vsled katerih bi se morale pridobiti najpotrebnejše znanje, ki je mora imeti vsaka ženska, zlasti gospodinja. Ko stopi v zakon, naj bi bila doma, si priučila, česar ji še manjka v gospodinjstvu in pripravila možu-delavcu dom ljub in drag, kamor bi se vselej rad vračal s težavnega dela in se odpočil. Da pa žena ne more poleg težkega tovarniškega dela tudi doma dobro gospodinjiti, če bi tudi hotela, ko pride vsak večer vsa zmučena domov, je lahko umevno. Ker torej mož ne najde v domačem krogu tega, kar bi moral dobiti, namreč miru, zadovoljnosti in veselja, uda se žalibog marsikdo pijančevanju, v katerem upa vse to dobiti, dasi se bridko vara. Zapije težko prihranjene novce in žalostna posledica je revščina, beda in žalost.

Lahko bi kdo ugovarjal, češ vsaj žena v prvih letih zakona nima toliko opraviti pri gospodinjstvu, da ne bi mogla hoditi v tovarno delat in je vendar dobro, ako si prisluži tudi žena kak novčič. Toda ta ugovor je prazen, kajti skoro vsaki mladi ženi v vodstvu gospodinjstva marsikaj manjka, česar se mora v prvih letih priučiti, če hoče biti sploh dobra gospodinja. Spopolnjevati se mora v kuhi, šivanju, krpanju, v vzdrževanju hišnega reda in snažnosti itd. Ako nima v resnici doma toliko opraviti, naj gre katerikoli k sosedu ali v kako drugo hišo delati pomagat, zasluži pri tem kaj malega in se včasih tudi česa priuči, kar ji prav pride pri domačem gospodinjstvu. Ali naj doma šiva, pere, lika za svoje in če je toliko izurjena, da to dela tudi za tujce, ji tudi donaša nekoliko zaslužka. Seveda ta zaslužek navadno ni tako velik kot v tovarni, toda poglavitno delo vsake žene naj bode gospodinjstvo, ne pa tovarniško delo.

Dalje škoduje omožena delavka po tovarnah sebi in svojim na zdravju. Vse žensko telo oslabi s časoma vsled napornega dela. Njen organizem je nežne konstitucije in moči ji ginevajo dan za dnem, zlasti ako nima tečne in dobre hrane. Take hrane v teh družinah večji del ni najti. Kdo jo naj pa pripravi, ko je gospodinja cel dan v tovarni. Veliko takih delavk malo zastopi pri kuhi in ne zna niti najpriprostejših jedi ukusno pripraviti, sicer pa, če tudi zna, vsaj nima časa za to. Namesto da bi pripravila možu, sebi in otrokom tečno in okusno hrano, če tudi priprosto, mora žena, ki dela v tovarni mej jako pičlim opoldanskim odmorom pripraviti za kosilo kaj malega v naglici in postavi na pol surovo in vrelo med svoje, ki brž

povžijejo, da hite zopet na delo. Največkrat pa pripravi in skuha jed že zjutraj, predno gre v tovarno in opoldne le pregreje. Kako more potem želodec delovati in kako v resnici deluje, se pogosto opaža na bledih obrazih delavcev in delavk.

Jako hude posledice ima tovarniško delo za mater in njene male otroke. Ker ženski organizem vsled težkega dela vedno bolj slabi, je samo po sebi umevno, da vpliva to zelo tudi na otroka že pred njegovim rojstvom. Ko zagleda beli dan, vidi se, kako je slaboten in bolehen. Po otrokovem rojstvu pa mora iti mati čez 4 tedne zopet v tovarno, v času, ko je otrok najbolj potreben vednega negovanja. Mati mu ne more dajati potrebne hrane, zato ga redi večji del umetno, kar je zelo škodljivo. Da je temu resnica, naj vam navedem v dokaz izjavo starišev tako rejenih otrok. V nekaterih saksonskih obrtnih okrajih je na poizvedovanje zdravnikov izreklo od 100 (starišev) družin 90 starišev, katerim so majhni otroci pomrli, da so se vsi ti otroci, ki so tako zgodaj pomrli, le umetno redili. Na Angleškem pomrje jako veliko otrok takih mater-delavk, predno so 1 leto stari; v okraju Manchester naraste število takih otrok 26.000 do 50.000. V Mülhausen-u na Elzaškem je bilo od l. 1823. do l. 1834 število pred dokončanim 1. letom umrlih otrok tkalcev ravno še enkrat toliko, kot število umrlih otrok tovarnarjev, trgovcev in drugih stanov.

Velika sreča je še za tako družino, ako more mati-delavka dolgo vstrajati pri takem delu. A kakor statistika kaže, pomrje zlasti v krajih, kjer so tkalne in cigarne tovarne, jako mnogo ljudij obojnega spola na sušici, zlasti so žrtve te bolezni matere. Že samo bivanje dan za dnem v tovarnah mora smrtonosno vplivati na pljuča vsled vednega vsrkavanja slabega zraka, ki je okužen od različnih strupenih snovi.

Kako strašne posledice ima tovarniško delo za omožene žene večkrat tudi v moralnem oziru. Vsaka žena mora biti krepostna in skrbno varovati zakonsko zvestobo do svojega moža. Ako se mejsebojna zakonska zvestoba omadežuje, potem izgine iz take družine kmalu lepi mir, naseli se v nji prepir in kmalo je tu ločitev, kar je v sedanjem času moderno. Težavno pa je to pri delavkah v tovarni, da se žena ohrani dobra in nepokvarjena v taki družbi, kjer mora večkrat poslušati pohujšljive govorce svojih sodelavcev, ki sramote sv. cerkev in njene naredbe. S časoma izgubi nežni čut svoje časti in postane do verskih resnic in svojih stanovskih dolžnosti indifrentna. More li biti ona potem dobra mati svojih otrok? Skoro gotovo ne!

(Konec prih.)

Dne 7. junija
na
Šmarno goro!

„Slovenski List“ prodaja se v Ljubljani v Brus-Štefotovi prodajalnici Pred škofijo. V Kranju se prodaja v prodajalnici gosp. Floriana. Posamezna številka stane 14 vinarjev.

Pristno čebelno-voščene sveče

4 47-16 prodaja
Janko Šink, svečar v Kranju
kg po 5 K, poštne prosto.

**Spominjajte se
ljudskega sklada!**

Špecerijsko in železno blago, barve i. t. d.

6 12-10 prodaja po ceni
Franc Omersa v Kranju.

Blag. gosp.

Piccoli,

lekarnar

Ljubljana.

Pri neki gospej, katera je trpela dolgo časa na nervoznosti, sem vporabljal z izvrstnim vpehom Vaše železnato vino Prosim torej, pošljite mi nadaljnih šest steklenic imenovanega vina.

Dr. L. Färber

c. kr. štabni zdravnik
Raštelj, št. 19.

Gorica, 6. junija 1901.

III. 40 10-10

Priporočilo in zahvala.

Slavnemu občinstvu uljudno naznanjam, da sem v svoji lastni hiši **Zaloška cesta 7** nasproti deželne bolnice (preje pri Terškani)

otvoril

gostilno

in se zahvaljujem vsem tistim gostom, ki so me pri „Sokolu“ obiskovali, da bi me tudi zanaprej ne pozabili. Postregel bodem z najboljšim pristnim vinom raznih vrst in z gorkimi in mrzlimi jedili.

Priporočam se v mnogobrojni obisk z spoštovanjem 15 1-1

Ivan Flegar

preje „Sokolov“ gostilničar pred Škofijo.

Zobozdravnik

Med. Dr. E. Bretl

v Ljubljani

13 8-2

se je za stalno preselil v „Filipov dvorec“
na ogel špitalskih ulic, zraven Frančiškanskega
mostu, uhed za vodo.